

Prof.dr Nedžad Bašić, redovni profesor Univerziteta, naučni savjetnik Evropskog defendologija centra, Banja Luka

IZMEĐU NACIONALIZMA I BLOCKCHAINA

Od toga da li će nova dolazeća generacija mladih ljudi biti sposobna detektirati „novi tehnološki ključ“ razvoja s aplikacijom povezivanja visokih tehnologija, umjetne inteligencije, energetskog interneta (EI), interneta stvari (IoT), koji traže novi način razmišljanja i upravljanja tehnologijama, inovacijama, pravima i slobodama čovjeka, ili od toga da li će prihvatiti dolazeću grubu retoriku mržnje i totalirističkog nasilja nacionalizma kao inspiraciju, ovisit će u kom će pravcu krenuti dijalog između države i društva. Od tog dijaloga u mnogome će ovisiti mogućnost uspostavljanja nenasilnog dijaloga između društva i pojedinca u cilju promicanja mira, sigurnosti i prosperiteta čovjeka bez obzira na njegov kulturni, politički, nacionalni i vjerski identitet. Samo jednu deceniju unazad malo je ko mogao vjerovati da bi neke siromašne afričke zemlje mogle imati razvijeniji online sistem školovanja od onih najbogatijih zemalja svijeta. Teško je ko mogao predvidjeti da će Kina tehnološki nadmašiti brojne najrazvijenije zemlje Zapada. Ko je mogao sanjati da će Indija biti prva zemlja u svijetu sposobna lansirati niskobudžetsku svemirsku sondu u orbitu oko Marsa, što je otvorilo vrata niskobudžetskoj utrci u istraživanju svemira. Teško je neko mogao znati da će potrošnja srednje klase u Aziji nadmašiti zajedničku potrošnju američke i evropske srednje klase. Niko nije mogao ni pretpostaviti da će žene za narednih deset godina raspolagati sa više bogatstva od tradicionalno dominantne muške loze. Ko je mogao očekivati samo deset godina ranija da će svijet imati više robota nego fabričkih radnika? Ko je mogao očekivati da će se u gradovima koji zauzimaju samo 1 % zemljine površine živjeti više od 55% svjetske populacije, koja troši više od 80% svjetske energije ispuštajući više od 80 % ugljen-dioksida, pretvarajući tako urbanističko pitanje u prvorazredno političko i sigurnosno pitanje u ovom milenijumu. Niko nije mogao predvidjeti da će tehnološke promjene umnogome pomaknuti centar potrošnje od „bogatog“ Zapada ka „siromašnom“ Istoku. Isto tako teško da je neko mogao očekivati da će za samo 10 godina broj gladnih u svijetu biti smanjen od 821 miliona na svega 200 miliona, ali da će istovremeno 80 % svjetske populacije biti ugroženo poplavama usljed globalnog zagrijavanja. Premda bi samo 1% od 13,2 biliona dolara bogatstva s kojim danas raspolaže 2.755 milijardera u svijetu, bilo dovoljno da rješi pitanje gladi svjetske populacije i globalnog zagrijavanja planete, niko ne može prognozirati

da li će se to i desiti. Da li je neko od brojnih nacionalističkih lidera mogao prije deset godina zamisliti svoju nacionalnu državu kao „digitalnu republiku“ čija je vlada virtualna, koja pomoću povezanih čipova i senzora prati potrebe i interese svog stanovništva stvarajući novi koncept suvereniteta države koji je podržan sistemom elektronskih transakcija (blockchain) koje ne traži nikakav sistem konsensusa niti međusobnog povjerenja i usaglašavanja onih koji ne vjeruju u istog boga, u istog vođu, u istu zastavu i zajednički teritorij iste nacije (plemena).? Da li je neko tad mogao zamisliti da će nacionalnim i globalnim finansijskim i deviznim transakcijama, valutnim politikama, vrijednošću novca., umjesto nacionalnih ministara za financije i bordova guvernera državnih banaka najbogatijih zemalja odluke po ovim pitanjima uskoro donositi kompjuterski algoritam, i to sve na najefikasniji, najbrži i najbolji moguć način i u najboljem interesu čovjeka? Danas svaki srednjoškolac zna ne samo da je to moguće već da je to sasvim izvjesno i to u najskorijoj budućnosti. Svijet koji je podjeljen polako se udaljava od nas na horizontima današnjeg čovječanstva. **Stvara se novi svijet s novom platformom integracije.** To je svijet u kojem se sporije stari i sporije umire. To je svijet u kojem ima više onih koji ne rade nego onih koji rade. To je svijet u kojem novac koji je štampala država više ne znači to što je značio, što mijenja prirodu suvereniteta države i ćud i ponašanje njenih bogatih i korumpiranih vladara, grupa i pojedinaca. Na očigled svijetu nas munjevito izrasta novi svijet sa novim sistemima vrijednosti, **novim podjelama na one koji znaju (imaju) i one koji ne znaju (nemaju).** Svijet s novim pravilima, novim moralom i s brojnim otvorenim pitanjima, strahovima i nadanjima. Taj novi svijet u pokretu nosi i nove potrebe, nove mogućnosti i nove implikacije, ali i novi način razmišljanja i novi način traženja rješenja za otvorena pitanja. **Narastanje autoritarnog populizma uvelo je čovječanstvo u duboku besmislenu krizu s puno neizvjesnosti, straha i siromaštva.** Izlaz iz ove multiplikovane krize teško je odrediti i predvidjeti u kojem će se pravcu kretati čovječanstvo do kraja ovog milenijuma. Ono što se može smatrati dosta izvjesnim je da će novi tehnološki procesi koji su utemeljeni na razvoju novih tehnologija, biotehnologije, nanotehnologije, novih materijala, IT tehnologije, vještačke inteligencije (AI) i algoritama mašinskog učenja, proizvesti novu dramatičnu sposobnost dizajniranja novih promjena u proizvodnji, do stvaranju nove globalne proizvodne strukture s novim faktorima proizvodnje i novim kulturnim, društvenim i političkim globalnim refleksijama. Nove tehnologije kroz poticanje sposobnosti za bržu obradu i prijenos informacija stvorit će nove odnose između države, društva i

tržišta, što će stubokom mijenjati odnose između države i pojedinca, čime će preživljavanje čovjeka sve više dolaziti u sam fokus budućnosti čovječanstva. Svi ti procesi sasvim sigurno će utjecati na modifikaciju kriznih efekata što će čovječanstvo gurati u novu strukturu globalnih odnosa. Ovi procesi sasvim sigurno će dovesti u pitanje tradicionalne poglede na međunarodne odnose, multilateralizam i sigurnost. Kako će se fokus međunarodnih odnosa sve više preusmjeravati od geopolitičkog prostora ka sajber prostoru i na pitanje novih tehnologija i nove uloge države, to će zasigurno voditi promjeni strukture globalne moći i strukture međunarodnog sistema u 21 stoljeću. U toj novoj globalnoj strukturi moći, stabilnost međunarodnog sistema ne znači više samo fizičku sigurnost države. Novi koncept međunarodne sigurnosti dobija značenje sigurnosti okoliša, kvaliteta zraka, pristup pitkoj vodi, zaštita biološke raznolikosti, poštivanje planeta i ljudske vrste, ... što ima značenje i ekonomske i socijalne sigurnosti. To će sasvim sigurno zahtijevati novo okruženje za ulaganja u tehnologiju i trgovinu, kako na nacionalnim tako i na globalnim tržištima. Kriza koja je samo podstaknuta interakcijom između autoritarnog populizma i pandemije COVID-19, ali ne i produkovana time, dramatično je pokazala koliko je čovječanstvo međuovisno ali istovremeno nesposobno i još uvijek nedovoljno nezainteresirano da kreira ambicioznu političku platformu na kojoj bi se mogao oblikovati novi međunarodni poredak fundiran na općem konsensusu, multilateralizmu i vladavini zakona, kroz efikasnu suradnju, solidarnost i koordinaciju. Ova kriza je dramatično ukazala na sve nedostatnosti globalnog poretka, nesposobnost i odsustvo volje kod država, globalnih i regionalnih organizacija i institucija, međunarodnih foruma, raznih koalicija, i samog čovjeka, da se suoče na nov kreativan način sa izazovima koje nose nove globalne strukturalne promjene koje se oštro naziru na horizontima ovog milenijuma. Susretanje AI, algoritma mašinskog učenja, biotehnologije... i pandemije COVID-19, možda je najbliže trenutku preuređenja međunarodnog poretka. **Milioni ljudi su zaraženi i ubijeni.** Ekonomski krah izazvan pandemijom najgori je od Velike depresije. U sljedećih nekoliko godina cijena pandemije će doseći više od \$9 biliona globalnog bogatstva. Mnogi će postati još siromašniji, gladniji i agresivniji. Ta bespomoćnost i siromaštvo inicirat će velike migracione pokrete stanovništva od siromašnih ka bogatima regijama što će gurati ka rastu nacionalizma i rasizma, ka daljem propadanja demokracije i nepovjerenja javnosti u vlade. To će voditi permanentnoj pobuni siromašnih protiv nejednakosti, što će tražiti novi globalni odgovor i novo globalno rješenja za ovaj fenomen u 21 stoljeću.

„...Siromaštvo i socijalna nepravda mogu ugroziti bezbjednost država-države i međunarodnog mira i bezbjednosti isto kao i vojna prijetnja...“ (potcrtao D.Vejnović).

(Ovaj tekst je dio uvodnih izlaganja iz knjige Prof. Dr. Nedžada Bašića NOVA KULTURA GLOBALNE STRUKTURE MOĆI, koja izlazi iz štampe početkom 2022.)godine.